

Evaluatierapport

Archeologisch proefsleuvenonderzoek
Nijverheidsstraat 7 te Nijkerk

Status van het

document:

Definitief

Datum: 06-10-2025

Sweco Nederland B.V.
Onderwerp

Projectnummer

Klant

Auteur

Gecontroleerd door

Vrijgegeven door

Datum

Handelsregister 30129769
Evaluatierapport Nijverheidsstraat 7
te Nijkerk

5102736-006

BügelHajema Adviseurs B.V.

 S,

06-10-2025

Inhoudsopgave

Administratieve gegevens plangebied	5
Samenvatting	6
1 Inleiding.....	8
1.1 Doelstelling	9
2 Archeologische en historische gegevens van het plangebied.....	10
2.1.1 Geologie, geomorfologie en bodem	10
2.1.2 Archeologische gegevens	11
2.1.3 Historische gegevens	11
2.1.4 Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel	12
2.1.5 Resultaten verkennend booronderzoek	12
2.1.6 Conclusie en selectieadvies vooronderzoek	13
3 Methodiek veldonderzoek	13
4 Voorlopige resultaten veldwerk.....	15
4.1 Bodemopbouw	15
4.2 Sporen	16
4.3 Vondsten.....	17
4.4 Monsters	18
5 Selectieadvies	19
Bijlagen.....	20
Bijlage 1 Sporenlijst.....	20
Bijlage 2 Vondsten/monsters (de)selectie- analyselijst.....	21

LIJST VAN TABELLEN

Tabel 2.1	Gespecificeerde archeologische verwachting
Tabel 3.1	Oppervlaktes per werkput met omschrijving
Tabel 4.1.	Sporen binnen het plangebied.
Tabel 4.2.	De hoeveelheid aangetroffen vondstmateriaal en genomen monsters per categorie

LIJST VAN AFBEELDINGEN

Figuur 1	Situering van het plangebied binnen Nederland
Figuur 2	Detailkaart van het plangebied
Figuur 3	Werkputtenkaart
Figuur 4	Profiel zes in werkput twee.
Figuur 5.	Aangetroffen sporen tijdens het onderzoek
Figuur 6.	Coupe van paalkuil (S3)
Figuur 7.	Vondstlocaties

BIJLAGEN

Bijlage 1	Sporenlijst
Bijlage 2	Vondsten/monsters (de)selectie- analyselijst

Administratieve gegevens plangebied

Projectcode	5102736-006
Toponiem	Nijverheidsstraat 7
Opdrachtgever	BügelHajema Adviseurs B.V.
Gemeente	Nijkerk
Plaats	Nijkerk
Provincie	Gelderland
Omvang plangebied	circa 2.500 m ²
Kaartblad	32 E (1:25.000)
Coördinaten centrum plangebied	X: 161.608/ / Y: 471.332
Deskundige namens de bevoegde overheid	<div style="background-color: black; width: 150px; height: 15px; margin-bottom: 5px;"></div> Centrum voor Archeologie Amersfoort Westsingel 46 3811 BB Amersfoort Tel: 033 – 463 77 97 <div style="background-color: black; width: 200px; height: 15px; margin-top: 5px;"></div>
ARCHIS3	Onderzoeksmeldingsnummer (OM-nr.) 5827849001
Monumentnummers	N.v.t.
Vondstnummers	N.v.t.
Archeoregio NOaA	2: Utrechts-Gelders zandgebied
Beheer en plaats documentatie	Sweco, en op termijn het provinciaal depot
Uitvoerders	Rutger Elisma (Senior KNA Archeoloog), Rieke Menting (KNA archeoloog MA) en Harry Basten (veldtechnicus).

Samenvatting

Sweco heeft in opdracht van BügelHajema een proefsleuvenonderzoek aan de Nijverheidsstraat 7 te Nijkerk in de gemeente Nijkerk.

In het plangebied zal de bestaande bebouwing worden gesloopt en nieuwbouw worden gerealiseerd. Voor de ontwikkeling is een omgevingsvergunning nodig. Bij de aanvraag van deze vergunning is gebleken dat voor het plangebied een archeologische onderzoeksplicht geldt. Het archeologisch onderzoek is noodzakelijk om vast te stellen of er archeologische waarden aanwezig kunnen zijn binnen het plangebied en om te bepalen of deze door de voorgenomen bodemingrepen kunnen worden aangetast.

Doel van het proefsleuvenonderzoek is het aanvullen en toetsen van de gespecificeerde archeologische verwachting zoals vermeld in het bureau- en booronderzoek. Het gaat om gebied- of vindplaatsgericht onderzoek. Het proefsleuvenonderzoek gebeurt door middel van waarnemingen in het veld, waarbij (extra) informatie wordt verkregen over bekende en /of verwachte archeologische waarden binnen een onderzoeksgebied. Dit omvat de aan- of afwezigheid, de aard, de omvang, de datering, de gaafheid, de conservering en de inhoudelijke kwaliteit van de archeologische waarden.

Het resultaat van een proefsleuvenonderzoek is een rapport met een waardering en een inhoudelijk (selectie)advies (buiten normen van tijd en geld), aan de hand waarvan een beleidsbeslissing (een selectiebesluit) kan worden genomen. Dit betekent dat de veldactiviteiten uitgevoerd worden tot het niveau waarop deze beslissing gefundeerd genomen kan worden, dat wil zeggen dat de archeologische waarden van het terrein/vindplaats in voldoende mate zijn vastgesteld.

Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel

Het bureau- en booronderzoek toonde aan dat het plaggendek binnen het plangebied voor een groot deel verstoord is. Archeologische waarden uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd zullen niet meer *in situ* aanwezig zijn. Voor deze perioden geldt een lage archeologische verwachting.

Binnen het noordelijke deel van het plangebied zijn verstoringen waargenomen in de top van het dekzand. Hierdoor wordt verwacht dat de eventueel aanwezig archeologische resten uit de perioden (Late) Paleolithicum tot en met de Bronstijd niet meer aanwezig zijn. Binnen dit deel van het plangebied geldt om deze reden een lage verwachting voor alle perioden. Dit deel van het plangebied uit het vooronderzoek is op grond van de lage verwachting reeds vrijgegeven voor de geplande werkzaamheden.

De dekzandafzettingen binnen de centrale en zuidelijke delen van het plangebied blijken wel intact. Daarom is er in deze zone een hoge archeologische verwachting voor de perioden (Laat-) Paleolithicum tot en met de Bronstijd.

Gevolgd onderzoeksmethode

Tijdens het veldwerk is, na overleg met de adviseur van de bevoegde overheid, afgeweken van de methodiek zoals beschreven in het PvE. Conform het PvE was één van de twee proefsleuven inpandig gepland. Door de aanwezige fundering kon de proefsleuf van 25 x 4 meter niet worden aangelegd. In plaats daarvan zijn inpandig enkele kleinere kijkgaten gegraven met een totaal oppervlak van 55 m². Om de resterende vierkante meters binnen te compenseren is de proefsleuf buiten het pand groter gemaakt, hier is uiteindelijk een proefsleuf van 25 x 6 meter gegraven met een totale oppervlak van ca. 150 m².

Resultaten Proefsleuvenonderzoek

Tijdens het proefsleuvenonderzoek zijn in de kijkgaten enkele sporen aangetroffen. Het gaat om twee greppels en een paalspoor met een vermoedelijke datering in de nieuwe tijd.

Selectieadvies

Er is ter plekke geen sprake van een behoudenswaardige vindplaats. Vermoedelijk dateren het geringe aantal sporen die zijn aangetroffen uit de Nieuwe tijd. Een meldingsplicht bij start van de werkzaamheden wordt wel geadviseerd, door de regioarcheoloog kan zo een oogje in het zeil worden gehouden tijdens de graafwerkzaamheden.

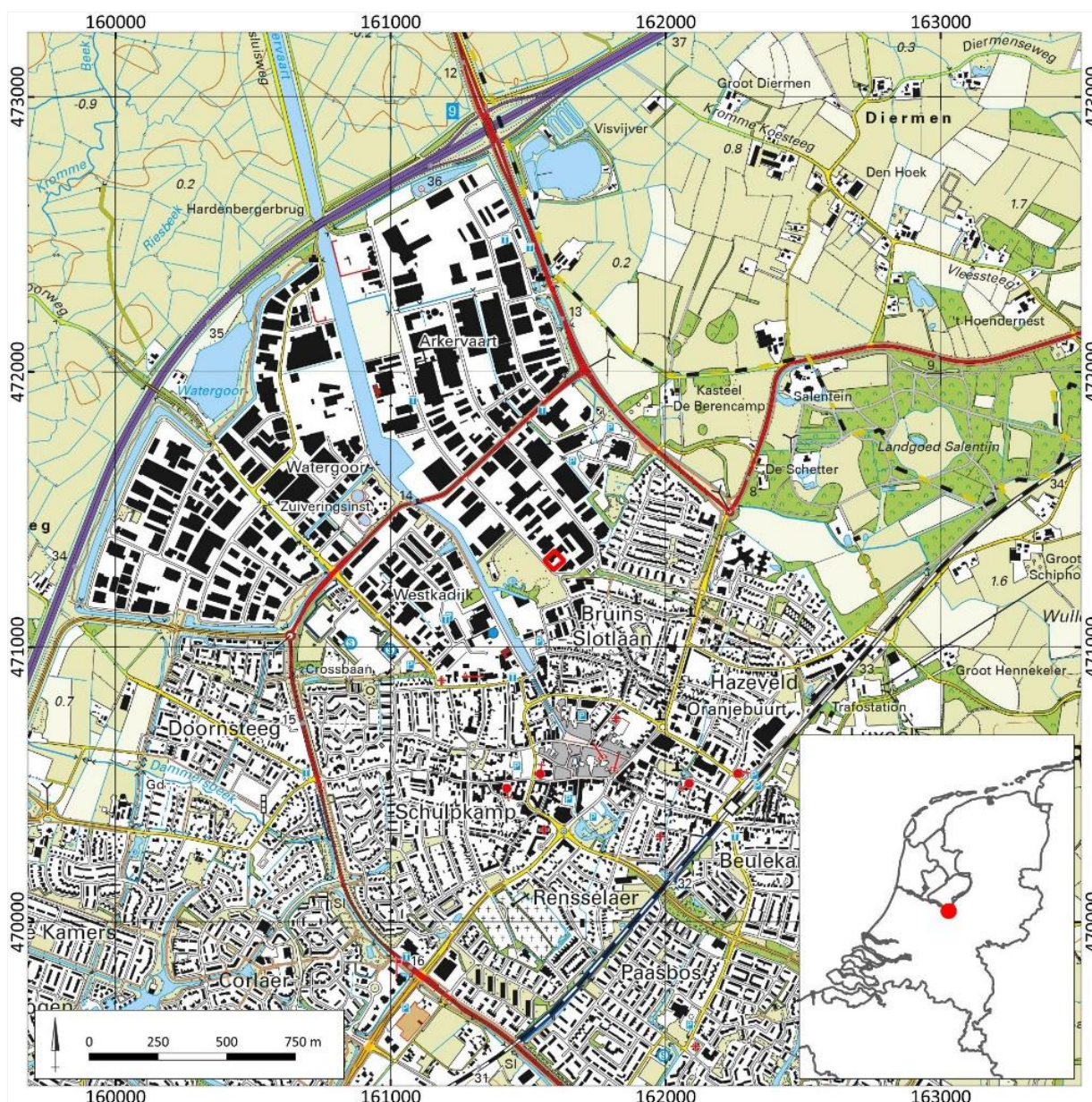
Bovenstaand advies is van Sweco. Er is, op grond van de gebruikte onderzoeksmethode, geprobeerd een zo gefundeerd mogelijk advies te geven. Over de aan- of afwezigheid van archeologische sporen of resten in het plangebied kan nooit volledig uitsluitel worden gegeven. Aan dit advies kunnen geen rechten worden ontleend. De resultaten van dit onderzoek zullen eerst moeten worden beoordeeld door de bevoegde overheid (gemeente Nijkerk), die vervolgens het advies over neemt of niet.

Als het plangebied nu of in de toekomst door de gemeente Nijkerk wordt vrijgegeven voor bodemroerende werkzaamheden, dan blijft er, conform artikel 5.10 van de Erfgoedwet uit juli 2016, een meldingsplicht bestaan. Eventuele archeologische resten die bij werkzaamheden worden aangetroffen moeten worden gemeld bij het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, c.q. de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Het is verder raadzaam om ook de gemeente Nijkerk op de hoogte te stellen.

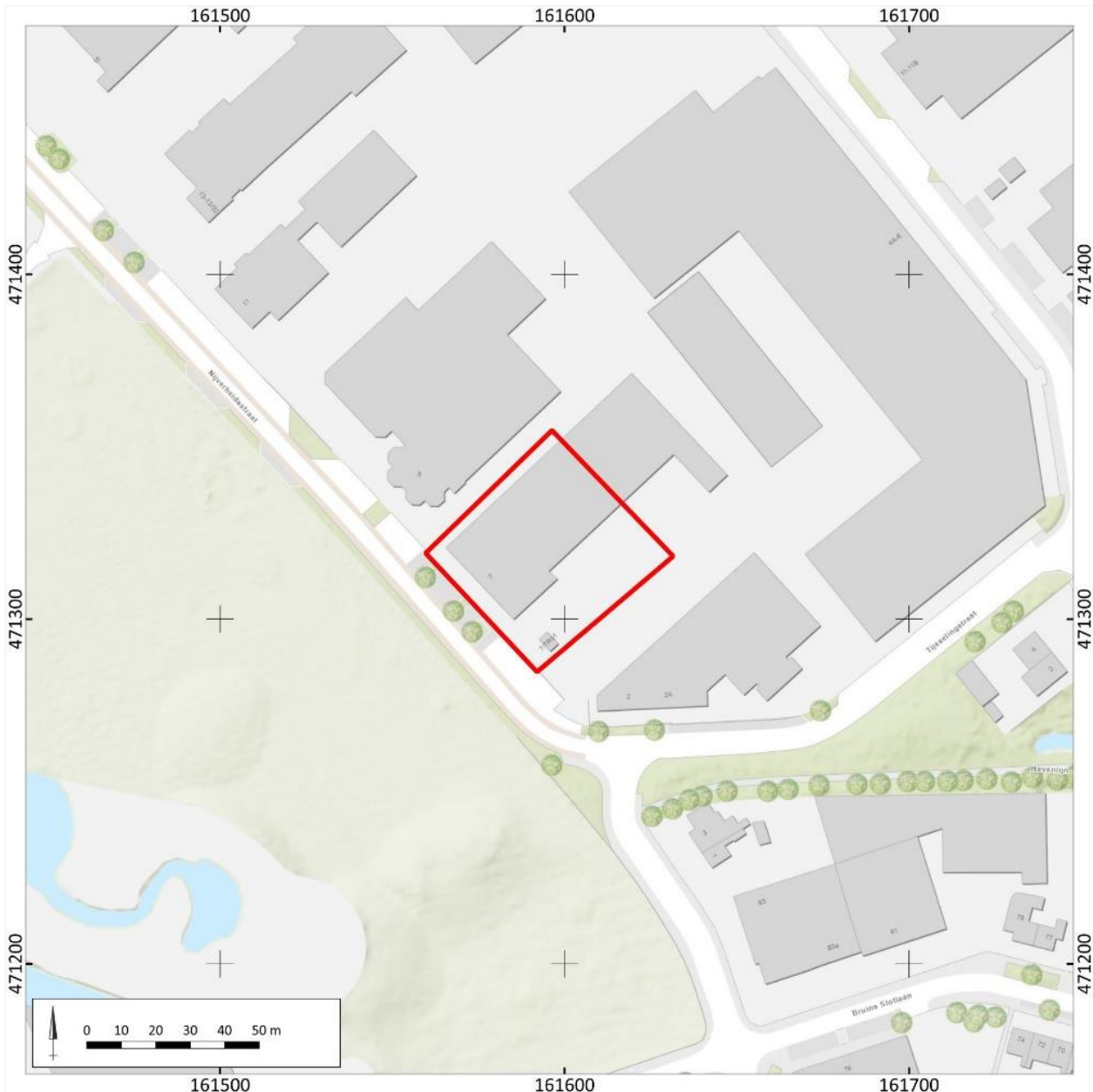
1 Inleiding

Sweco heeft in opdracht van BügelHajema Adviseurs B.V. een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd aan de Nijverheidsstraat 7 te Nijkerk, gemeente Nijkerk (zie Figuur 2 en 3).

Binnen het plangebied zal de bestaande bebouwing worden gesloopt en nieuwbouw worden gerealiseerd. Voor de ontwikkeling is een omgevingsvergunning nodig. Bij de aanvraag van deze vergunning is gebleken dat voor het plangebied een archeologische onderzoeksplicht geldt. Binnen het kader van het beleid van de gemeente en de Erfgoedwet (1 juli 2016) is zodoende verplicht voorafgaand archeologisch onderzoek uit te voeren. Tijdens archeologisch (voor)onderzoek wordt bepaald of er archeologische waarden in de bodem aanwezig (kunnen) zijn die door de voorgenomen bodemingrepen kunnen worden aangetast/verloren gaan.

Figuur 1 Situering van het plangebied binnen Nederland

Figuur 2 Detailkaart van het plangebied

1.1 Doelstelling

Het doel van inventariserend veldonderzoek (IVO) is het aanvullen en toetsen van de gespecificeerde archeologische verwachting, zoals geformuleerd in het vooronderzoek. Het gaat om gebied- of vindplaatsgericht onderzoek. Het IVO gebeurt door middel van waarnemingen in het veld, waarbij (extra) informatie wordt verkregen over bekende en/of verwachte archeologische waarden binnen een onderzoeksgebied.

Dit omvat de aan- of afwezigheid, de aard, de omvang, de datering, de gaafheid, de conservering en de inhoudelijke kwaliteit van de archeologische waarden. Belangrijk is dat op basis van het inventariserend veldonderzoek een beslissing kan worden genomen of verder archeologisch (voor)onderzoek in het gebied noodzakelijk en verantwoord is.

2 Archeologische en historische gegevens van het plangebied

Het vooronderzoek is juni 2025 uitgevoerd door Sweco. Hieronder wordt een samenvatting gegeven van dat onderzoek.

2.1.1 Geologie, geomorfologie en bodem

Het plangebied bevindt zich in het noordelijke deel van de Gelderse Vallei. De relevante landschappelijke ontwikkelingen van de Gelderse Vallei vonden plaats in de voorlaatste ijstijd, het Saalien (238.000 tot 126.000 jaar geleden), de laatste ijstijd, het Weichselien (116.000 tot 11.560 jaar geleden) en het huidige geologische tijdperk, het Holoceen (vanaf 11.560 jaar geleden).

De Gelderse Vallei wordt ingesloten door de stuwwallen van de Utrechtse Heuvelrug en de Veluwe. Deze stuwwallen zijn gedurende het Saalien ontstaan. Gedurende het maximum van deze ijstijd reikte het landijs tot Midden-Nederland en een van de landijstongen kwam in de Gelderse Vallei te liggen. Aan de voor- en zijkanen van het landijs werden door de stuwende werking hoge stuwwallen opgeworpen. Aan het einde van het Saalien stegen de temperaturen weer en smolt het landijs af. Het smeltwater dat hierbij vrij kwam erodeerde grote delen van de stuwwallen, waardoor er grote puinwaaiers aan de voeten van de stuwwallen ontstonden. De gestuwde afzettingen behoren tot de Formatie van Drenthe.

Gedurende de volgende en laatste ijstijd, het Weichselien, was het minder koud dan tijdens het Saalien en bereikte het landijs Nederland niet. Wel zakte het zeeniveau sterk en kwam de ondiepe Noordzee droog te liggen. Het Midden Weichselien, het Pleniglaciaal (70.000 – 15.700 jaar geleden), is een van de koudste periodes van het Weichselien. In deze periode was het te koud voor enige vegetatie waardoor Nederland veranderde in een poolwoestijn. In dit landschap werd het losse zand dat aan het maaiveld lag door de wind verstoven.

Tijdens deze periode werden de eolische Oude Dekzandafzettingen van de Formatie van Bostel, Laagpakket van Wierden afgezet. Het Oud Dekzand wordt gekenmerkt door een relatief hoge leemgehalte en een horizontale gelaagdheid. Het Weichselien werd afgesloten door een korte maar koude periode, het Late Dryas (10.800 – 10.150 jaar geleden). Ook tijdens het Late Dryas veranderde Nederland in een poolwoestijn en ontstond een nieuwe laag dekzand, het Jong Dekzand. Aan het einde van het Weichselien waren grote delen van de Nederland bedekt door het dekzand, zo ook de flanken van de Utrechtse Heuvelrug stuwwal.

Het Weichselien kende enkele warmere perioden, de interstadialen. Gedurende deze perioden konden de voorjaren warm genoeg worden dat de wintersneeuw afsmolt. Het smeltwater dat op de stuwwallen vrijkwam nam grote hoeveelheden dekzandafzettingen mee naar de lagere delen van het landschap. Hier ontstonden vlaktes van ten dele verspoelde dekzanden. Dit dekzand kon vervolgens weer opnieuw gaan verstuiven waardoor er nieuwe dekzandruggen en -koppen ontstonden.

Na het Weichselien begint het Holoceen, het huidige geologische tijdperk. Dit tijdperk wordt gekenmerkt door stijgende temperaturen en een toename van neerslag. Op het dekzandlandschap ontstond een uitgestrekt oerbos en werd het zand vastgelegd. Door de stijgende temperaturen smolten de gletsjers uit het Weichselien af en steeg het zeeniveau waardoor de kustlijn steeds verder naar het oosten kwam te liggen. Het landschap achter de kustlijn vernatte waardoor hier veen tot ontwikkeling kwam. Dit veengebied breidde zich langzaam verder naar het oosten toe uit waardoor steeds hoger gelegen dekzandgebieden bedekt raakte onder het veen. Alleen de hoger gelegen dekzandruggen en -koppen zullen een periode als eilandjes boven het veen hebben gelegen, totdat ook deze bedekt zijn geraakt onder het veen. De Gelderse Vallei raakte vanaf het noorden geleidelijk aan bedekt onder het veen. Het plangebied lag waarschijnlijk vanaf ongeveer 500 v. Chr. op de rand van het veengebied.

Het veen werd in de Late Middeleeuwen ontgonnen waarna het oorspronkelijke dekzandlandschap weer aan het oppervlak kwam te liggen. Doordat het veen werd afgegraven, kwam het maaiveld lager te liggen en werd het gebied vatbaarder voor overstromingen vanuit de Zuiderzee. Tijdens deze overstromingen is er een kleilaag afgezet op het overgebleven veen of, wanneer het veen volledig was afgegraven, direct op het dekzand.

In de loop van de Late Middeleeuwen werden akkergronden bemest met plaggenmest. Deze mest bestaat uit een mengsel van zand, heide- of grasplaggen en schapenmest. De bemesting leidde tot een verhoging van de vruchtbaarheid en een verbetering van de bodemstructuur van de akker. Door het regelmatig aanbrengen van nieuwe plaggenmest, werd het maaiveld op de akkers geleidelijk aan opgehoogd. Na eeuwenlange bemesting kan een plaggendeek meer dan 1 meter dik worden.

Doordat het plangebied zich binnen de bebouwde kom van Nijkerk bevindt, is de geomorfologie niet gekarteerd op de geomorfologische kaart van Nederland. Uit extrapolatie van geomorfologische gegevens buiten het plangebied is het aannemelijk dat het plangebied op een dekzandrug/-welling ligt. De archeologische waarden- en verwachtingskaart van de gemeente Nijkerk bevat gedetailleerde geomorfologische gegevens.¹ Volgens deze kaart ligt het zuidelijke deel van het plangebied binnen een dekzandrug of -kop en de overige delen binnen een dekzandwelling.

Ook de bodemkundige situatie in het plangebied is niet gekarteerd op de bodemkaart van Nederland omdat deze binnen de bebouwde kom ligt. Extrapolatie van bodemgegevens buiten het plangebied is niet mogelijk gezien het grote aantal verschillende eenheden die rondom het plangebied voorkomen. Het verkennend booronderzoek toonde echter aan dat binnen enkele delen van het plangebied sprake is van een (deels) intacte podzolgrond.

2.1.2 Archeologische gegevens

In een straal van 500 meter van het plangebied zijn tot op heden geen gravende onderzoeken verricht. Wel zijn er enkele bureau- en booronderzoeken uitgevoerd in de omgeving. In veel van de booronderzoeken zijn verstoringen waargenomen maar op enkele plekken bleek de top van het dekzand nog intact. Hier wordt verwacht dat archeologische waarden daterend uit de perioden (Laat)Paleolithicum tot en met de Late Middeleeuwen nog aanwezig kunnen zijn. Nabij het plangebied ligt AMK-terrein 13218, dit betreft de oude stadskern van Nijkerk. Het plangebied valt buiten dit terrein. Binnen een straal van 500 meter van het plangebied zijn binnen Archis twee vondstmeldingen bekend (Archis objectnummer 1385697 en 1254273), dit betreft in beide gevallen een melding van vondsten uit de Nieuwe tijd.

2.1.3 Historische gegevens

Nijkerk ligt op de grens van hooggelegen zandgronden in het noorden en oosten en veengebieden in het zuiden en het westen. In Nijkerk komen de Breede Beek (de huidige Arkervaart) en de Kwade Beek samen. De naam Nijkerk is afgeleid van Nije Kercke, wat nieuwe kerk betekend. Men vermoedt dat deze naam aan de plaats is gegeven door de stichting van een dochterkerk van de parochie in Putten. In enkele bronnen wordt de stichting van de kerk in 1222 benoemd al is hier tot op heden nog enige discussie over.²

De eerste niet bediscussieerde historische vermeldingen van de plaats Nijkerk stammen uit de 14^e eeuw. In 1313 wordt Nijkerk vermeld in een lijst van bezittingen van Herbertus, heer van Putten en in belastingadministratie uit 1333 wordt gesproken over 'paludis apud Nyenkercke', wat 'moeras bij Nijkerk' betekent. Daarnaast is Nijkerk benoemd in het archief van het Vaticaan in een pausbul uit 1353.

Door de ligging van Nijkerk, tussen het Hertogdom Gelre en het Sticht Utrecht, was het regelmatig verwikkeld in conflict. Zo is Nijkerk in 1412 in brand gestoken door de Hollanders tijdens de Arkelse Oorlogen. Om te voorkomen dat het dorp nogmaals verwoest zal worden krijgt Nijkerk in 1413 van hertog Reinoud IV van Gelre stadsrechten en vrijstelling van tolgeld.

¹ Van Oosterhout, 2014.

² Hagoort, 2018 & Lieburg, 2013.

Spoedig daarna moet Nijkerk het ontgelden in de Utrechts-Gelderse oorlogen en brandt in 1421 de kerk af. Het duurt tot 1461 voordat men kan beginnen met de herbouw. Ook blijkt uit historische bronnen dat Nijkerk in de 15^e eeuw omgracht wordt en een omwalling krijgt met houten poorten, deze is echter rond 1585 alweer verdwenen. Tijdens een grote stadsbrand in 1540 werd de stad opnieuw vrijwel compleet verwoest, ditmaal bleef echter de kerktoeren gespaard.

In de 17^e en 18^e eeuw is Nijkerk het centrum van de tabakshandel, de tabak wordt via de Arkervaart vervoerd. In de omgeving komt de tabaksteelt tot bloei. In de 19^e eeuw, loopt dit sterk terug, voornamelijk door de concurrentie uit het buitenland. Aan het einde van de 19^e eeuw groeit de stad weer door de komst van industrie langs de haven en het spoor.

2.1.4 Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel

Op grond van de gegevens uit het bureauonderzoek is de volgende gespecificeerde archeologische verwachting opgesteld:

Tabel 2.1 Gespecificeerde archeologische verwachting

Archeologische periode	Gespecificeerde verwachting	Te verwachten Complextype/resten	Relatieve diepte t.o.v. het maaiveld
(Laat-)Paleolithicum en Mesolithicum	Laag tot Hoog	Kampementen, vuursteen-strooiingen en vuurstenen gebruiksvoorwerpen.	In de top van de dekzandafzettingen onder een plaggendek. Indien een (deels) intacte podzolgrond aanwezig is geldt er een hoge verwachting, anders een lage.
Neolithicum en Bronstijd	Laag tot Hoog	Akkerlaag en/of nederzettingssporen, grafvelden, rituele plaatsen: kleine fragmenten aardewerk, natuursteen en vuurstenen gebruiksvoorwerpen, houtskool en gebruiksvoorwerpen	In de top van de dekzandafzettingen onder een plaggendek. Indien een (deels) intacte podzolgrond aanwezig is geldt er een hoge verwachting, anders een lage.
IJzertijd tot en met Vroege-Middeleeuwen	Laag	Akkerlaag en/of nederzettingssporen, grafvelden, rituele plaatsen: kleine fragmenten aardewerk, natuursteen en vuurstenen gebruiksvoorwerpen, metaalresten, houtskool, botresten en gebruiksvoorwerpen	In eventueel overgebleven veenresten. Waarschijnlijk geheel afgegraven.
Late Middeleeuwen	Hoog	Bewoningssporen van een (boeren)erf: kleine fragmenten aardewerk, metaalresten, glasresten, houtskool, botresten, organische resten en gebruiksvoorwerpen	In de top van de dekzandafzettingen onder een plaggendek.
Nieuwe tijd	Hoog	Bewoningssporen van een (boeren)erf: kleine fragmenten aardewerk, metaalresten, glasresten, houtskool, botresten, organische resten en gebruiksvoorwerpen	Onder maaiveld/in het antropogeen eerddek en in de top van de dekzandafzettingen

2.1.5 Resultaten verkennend booronderzoek

Binnen het plangebied is het plaggendek voor een groot deel verstoord aanwezig. Daarom wordt verwacht dat de eventueel aanwezig archeologische resten uit de perioden Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd niet meer *in situ* aanwezig zijn. De archeologische verwachting kan hier worden bijgesteld naar laag voor deze perioden.

Binnen het noordelijke deel van het plangebied is de top van het dekzand verstoord aanwezig. Hierdoor wordt verwacht dat de eventueel aanwezig archeologische uit de perioden (Late) Paleolithicum tot en met de Bronstijd niet meer *in situ* aanwezig zijn. De archeologische verwachting kan hier worden bijgesteld naar laag voor deze perioden. Binnen dit deel van het plangebied geldt enkel een lage archeologische verwachting voor alle perioden.

Daarom adviseert Sweco om dit deel van het plangebied vrij te geven voor de geplande werkzaamheden. De dekzandafzettingen binnen de centrale en zuidelijke delen van het plangebied zijn intact aanwezig en bevatten in twee van de drie boringen een (deels) intacte podzolgrond. Daarom blijft binnen dit deel van het plangebied de hoge archeologische verwachting voor de perioden (Late) Paleolithicum tot en met de Bronstijd gelden.

2.1.6 Conclusie en selectieadvies vooronderzoek

Voor het plangebied is door de bevoegde overheid (gemeente Nijkerk) geadviseerd een proefsleuvenonderzoek te laten uitvoeren. Op basis van de resultaten van het proefsleuvenonderzoek zal er een advies worden uitgebracht of vervolgonderzoek in de vorm van een definitieve opgraving noodzakelijk is of dat het plangebied kan worden vrijgegeven voor verdere ontwikkeling. De resultaten van dit onderzoek worden beoordeeld door de bevoegde overheid die vervolgens het advies over neemt of niet.

3 Methodiek veldonderzoek

Tijdens het veldwerk is, na overleg met de adviseur van de bevoegde overheid, afgeweken van de methodiek zoals beschreven in het PvE. Conform het PvE was één van de twee proefsleuven inpandig gepland. Door de aanwezige fundering kon de proefsleuf van 25 x 4 meter niet worden aangelegd. In plaats daarvan zijn inpandig enkele kleinere kijkgaten gegraven met een totaal oppervlak van 55 m². Om de resterende vierkante meters binnen te compenseren is de proefsleuf buiten het pand groter gemaakt, hier is uiteindelijk een proefsleuf van 25 x 6 meter gegraven met een totale oppervlak van ca. 150 m².

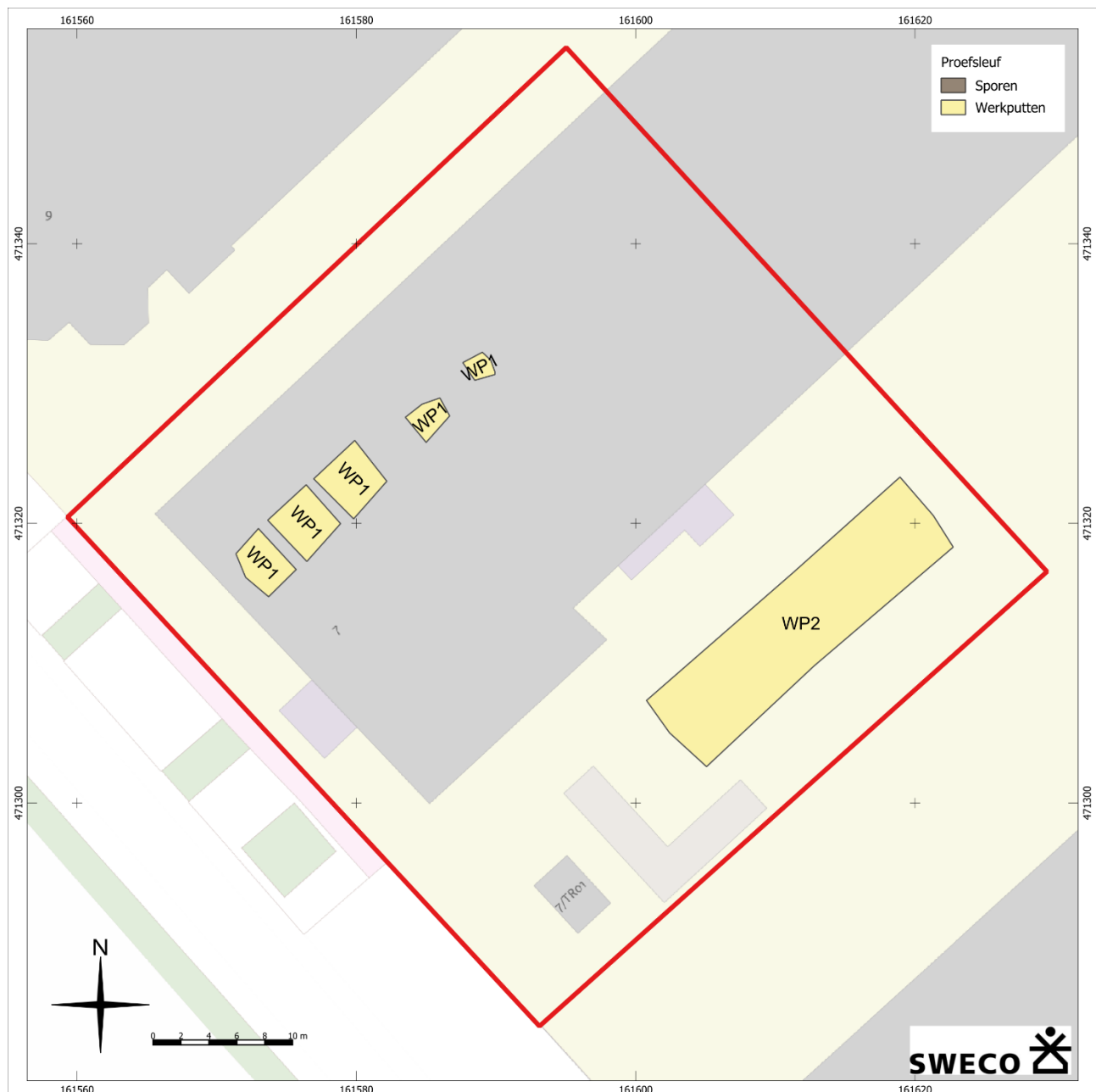
Tabel 3.1 Oppervlaktes per werkput met omschrijving

werkputnummer	oppervlakte (m ²)	omschrijving
1	55 m ²	Totale oppervlak van 5 kijkgaten
2	150 m ²	
totaal	205 m²	

De proefsleuven zijn in één vlak onderzocht. Het vlak is in de top van de natuurlijke ondergrond aangelegd op de diepte van circa 120 tot 150 cm beneden het maaiveld (werkput 1; 0,13 m -NAP tot 0,19 m +NAP, werkput 2; 0,09 -NAP tot 0,01 +NAP). De vlakaanleg heeft laagsgewijs plaatsgevonden tot op het vlakniveau waarop de grondsporen zichtbaar werden en het vlak te interpreteren was. Per haal van de graafmachine is met behulp van de metaaldetector het blootgelegde vlak afgezocht. Dit heeft geen metaalvondsten opgeleverd. Behalve het vlak is ook de stort van de sleuven met behulp van de metaaldetector onderzocht. Metaalvondsten zijn hierbij niet gedaan. Na iedere haal van de graafmachine is het vlak op vondsten en grondsporen gecontroleerd. Het vlak is waar nodig handmatig opgeschaafd, met een Robotic Total Station ingemeten en in delen gefotografeerd. In iedere proefsleuf is per vlak de hoogte gemeten in raaien met een tussenafstand van circa 5 meter.

Binnen de kijkgaten van werkput 1 zijn vier profielen gedocumenteerd. In werkput 2 zijn twee profielen gedocumenteerd.

Alle archeologisch relevante grondsporen zijn gedocumenteerd. In de werkputten is een selectie van de potentiële archeologisch relevante sporen gecoupeerd tot op het niveau dat noodzakelijk is voor het beantwoorden van de vraagstellingen. De coupes van de relevante sporen en de profielen zijn gefotografeerd met een digitale camera en vervolgens getekend op een schaal van 1:20. Bijzondere sporen zijn in vlak en de coupe op schaal 1:20 of 1:10 ingetekend en apart gefotografeerd. Alle foto's van de coupes zijn voorzien van een noordpijl, een schaalstok en een fotobordje. De vondsten zijn per vak, per laag en/of per spoor en segment verzameld. De voorbereiding van het onderzoek heeft plaatsgevonden op 11 tot en met 15 augustus. Het veldwerk is uitgevoerd op 18 en 19 augustus.

Figuur 3 Werkputtenkaart

4 Voorlopige resultaten veldwerk

4.1 Bodemopbouw

Binnen de kijkgaten die vallen onder werkput 1 zijn vier profielen gedocumenteerd, in werkput 2 zijn twee profielen gedocumenteerd. De profielen zijn lithologisch conform de Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode beschreven. De profielen hebben een sterk gelijkende bodemopbouw (zie figuur 4).

De top van het bodemprofiel bestond bij alle profielen uit een matig siltig, matig humeuze zand laag bestaande uit oud plaggendek vermengt met cunetzand. Deze laag varieert in dikte tussen circa 10 tot 45 cm. Onder deze laag is in de profielen een dik plaggendek aanwezig. De bovenste lagen van het plaggendek is wat meer donkergrijs, naar de basis wordt het plaggendek bruiner van kleur. Het verschil in kleurtint kan worden veroorzaakt door een verschil in de samenstelling van het plaggendek. Een plaggendek opgebouwd uit heidemateriaal is vaker grijzer van kleur terwijl een plaggendek opgebouwd uit bosplaggen bruiner van kleur is.

Onder het plaggendek is een dunne, donkere humeuze laag aangetroffen. Deze laag is geïdentificeerd als een B-horizont. Daaronder bevindt zich een overgangslaag naar het moedermateriaal (BC-horizont). De C-horizont bestaande uit grijsbruin fijn matig siltig zand is op sommige plaatsen, met name in werkput 1 verstoord. Binnen een groot deel van het plangebied blijkt de C-horizont intact aanwezig.

De aangetroffen bodemprofielen komen in sterke mate overeen met de bodemopbouw, zoals aangetroffen bij het verkennend booronderzoek in 2024.

Figuur 4 Profiel zes in werkput twee.

4.2 Sporen

Binnen werkput 1 zijn enkele verstoringen waargenomen en enkele sporen. De archeologische sporen kenmerken zich over het algemeen door een donker grijze/bruine kleur. De sporen bestaan uit een vrij brede greppel (S1), een mogelijke greppel (S2) en een paalkuil (S3). De sporen dateren vermoedelijk uit de Late Middeleeuwen - Nieuwe tijd.

Figuur 5. Aangetroffen sporen tijdens het onderzoek

De greppel met spoornummer 1 is, op basis van de vulling met esdek materiaal, gedateerd in de periode Late Middeleeuwen – Nieuwe Tijd. Het stukje greppel (S2) aan de uiterste oostelijke zijde van werkput 1 is waargenomen maar niet gecoupeerd omdat het spoor slechts voor een deel zichtbaar is in het vlak is het onduidelijk of het hier daadwerkelijk om een greppel gaat, het kan ook nog een (afval)kuil betreffen. Het paalspoor (S3) is wel gecoupeerd. De vulling van het spoor lijkt sterk op esdek materiaal. Bovendien suggereert de vorm van het spoor een datering in de Nieuwe Tijd.

Figuur 6. Coupe van paalkuil (S3)

Tabel 4.1. Sporen binnen het plangebied.

Spooraard	Aantal
paalkuil	1
greppel	2

4.3 Vondsten

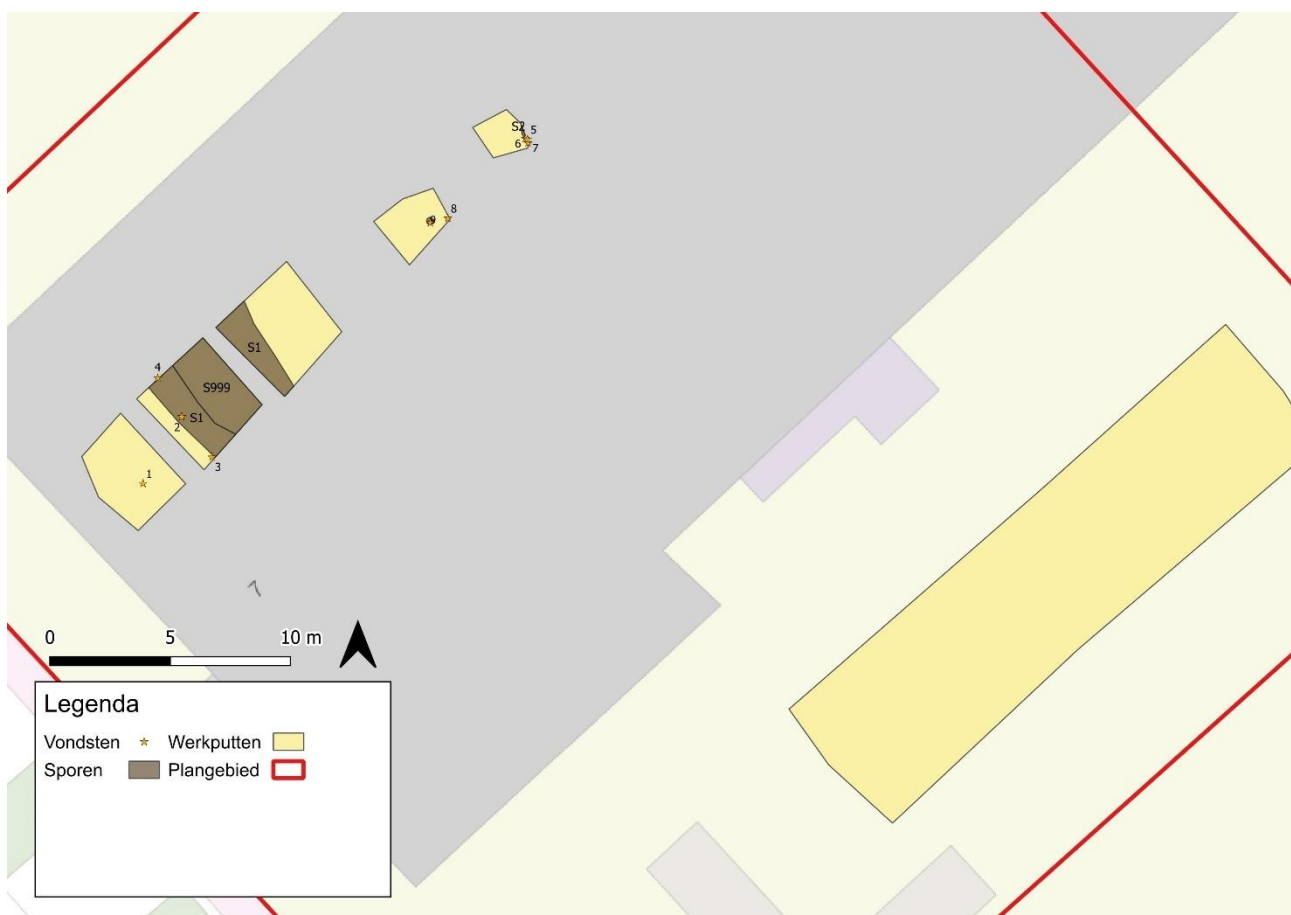
Tijdens de aanleg van de proefsleuven zijn in totaal veertig vondsten aangetroffen. Het gaat om glas, aardewerk, waaronder bouw materiaal en pijp aarde, bot materiaal, (natuur)steen en metaal (tabel 4.2). Het vondstmateriaal is afkomstig uit bodemlagen en uit de sporen. Het metaal, dat is aangetroffen in het plaggendeck, betreft prikkeldraad. Daarom wordt voorgesteld om geen verdere analyse en deselectie van het metaal uit te voeren. Het ijzeroer komt uit het plaggendeck. Analyse hiervan geeft slechts geringe informatiewaarde. Daarom wordt ook voor deze materiaalcategorie voorgesteld om geen verdere analyse van dit materiaal uit te voeren en dit te deselecteren voor deponering.

Al het overige vondstmateriaal (glas, keramiek, bouwmaterialen, kleipijpjes, dierlijk bot en steen) komt in aanmerking voor uitwerking conform KNA 4.2 en het PvE ten hoeve van de beantwoording van de in het PvE gestelde onderzoeksvragen. Het vondstmateriaal zal gedetermineerd worden en waar mogelijk gedateerd worden.

Tabel 4.2. De hoeveelheid aangetroffen vondstmateriaal en genomen monsters per categorie

Materiaal	Conditioneringscategorie	Aantal	Gewicht (g)
Glas	1	1	29

Materiaal	Conditioneringscategorie	Aantal	Gewicht (g)
Keramik	1	17	722
Bouwmaterialen	1	12	954
Kleipijpjes	1	1	5
Metaal	2	3	15
Dierlijk bot	1	4	172
IJzeroer	1	1	2439
Steen	1	1	1249

Figuur 7. Vondstlocaties

4.4 Monsters

Er is in totaal één algemeen monster genomen van de paalkuil (spoor 3). De analyse van de vulling van dit spoor heeft slechts een geringe informatiewaarde. Het advies is om dit monster te deselecteren voor verdere uitwerking.

5 Selectieadvies

Er is ter plekke geen sprake van een behoudenswaardige vindplaats. Vermoedelijk dateren het geringe aantal sporen die zijn aangetroffen uit de Nieuwe tijd. Een meldingsplicht bij start van de werkzaamheden wordt wel geadviseerd, door de regioarcheoloog kan zo een oogje in het zeil worden gehouden tijdens de graafwerkzaamheden.

Ten behoeve van de beantwoording van de onderzoeksvragen uit het PvE zal het vondstmateriaal (met uitzondering van het metaal en de ijzeroer) gedetermineerd en waar mogelijk gedateerd worden. Op basis van de gegevens van het archeologisch onderzoek kunnen de in het PvE opgenomen onderzoeksvragen beantwoord worden. Er hoeven geen nieuwe vragen geformuleerd te worden.

Bovenstaand advies is van Sweco. Er is, op grond van de gebruikte onderzoeksmethode, geprobeerd een zo gefundeerd mogelijk advies te geven. Over de aan- of afwezigheid van archeologische sporen of resten in het plangebied kan nooit volledig uitsluitel worden gegeven. Aan dit advies kunnen geen rechten worden ontleend. De resultaten van dit onderzoek zullen eerst moeten worden beoordeeld door de bevoegde overheid (gemeente Nijkerk), die vervolgens het advies over neemt of niet.

Als het plangebied nu of in de toekomst door de gemeente Nijkerk wordt vrijgegeven voor bodemroerende werkzaamheden, dan blijft er, conform artikel 5.10 van de Erfgoedwet uit juli 2016, een meldingsplicht bestaan. Eventuele archeologische resten die bij werkzaamheden worden aangetroffen moeten worden gemeld bij het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, c.q. de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Het is verder raadzaam om ook de gemeente Nijkerk op de hoogte te stellen.

Bijlagen

Bijlage 1 Sporenlijst

Spoornummer	Werkput	Vlak	Aard
1	1	1	Greppel
2	1	1	Greppel
3	1	1	Paalkuil
3999	1	1	bouwzand
4000	1	1	bouwlaag
5000	1	1	plaggendek
5010	1	1	plaggendek
5011	1	1	plaggendek
5012	1	1	plaggendek
5020	1	1	overstroming
5021	1	1	overstroming
5030	1	1	b-horizont
5031	1	1	c-horizont

Bijlage 2 Vondsten/monsters (de)selectie- analyselijst

Materiaal	Conditioneringscategorie	Aantal	Gewicht (g)	Advies
Glas	1	1	29	Uitwerken
Keramik	1	17	722	Uitwerken
Bouwmaterialen	1	12	954	Uitwerken
Kleipijpjes	1	1	5	Uitwerken
Metaal	2	3	15	Deselectie
Dierlijk bot	1	4	172	Uitwerken
IJzeroer	1	1	2439	Deselectie
Steen	1	1	1249	Uitwerken

